

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto

Muistio

Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys

Erityisasiantuntija Johannes Koskeniemi

2.6.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi laeiksi suullisen todistelun tallentamisesta ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen voimaannpanosta sekä oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 99/2026 vp)

Esityksen pääasiallinen sisältö

Hallituksen esitys koostuu kahdesta osasta, joista ensimmäinen koskee videotallenneuudistuksen voimaannpanoa ja toinen yleisten tuomioistuinten määräaika- ja vireilletulosäännösten selkeyttämistä.

Videotallenneuudistuksen voimaannpano

Ensinnäkin hallituksen esityksessä ehdotetaan niin sanotun videotallenneuudistuksen voimaannpanosta säätämistä. Kysymyksessä on eduskunnan vuoden 2022 alussa hyväksymä uudistus (lait 96–101/2022, HE 133/2021 vp), jonka voimaantulo jätettiin säädettäväksi erilleen lailla. Voimaantulo jäi odottamaan tallenteiden tekemiseen ja esittämiseen tarvittavan järjestelmän valmistumista. Järjestelmän hankkimisesta, laiteasennuksista ja henkilöstön kouluttamisesta on vastannut Tuomioistuinvirasto.

Postiosoite

Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite

Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin

Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi

Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet

E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Tuomioistuinvirastolta saadun tiedon mukaan tuomioistuimet ovat valmiit lakien voimaantuloon 1.10.2026. Hallitus esittää, että lait tulevat tuolloin voimaan ja että niitä aletaan soveltaa kärjäoikeuksissa välittömästi kaikissa asioissa lukuun ottamatta niitä, joissa pääkäsittely on jo ehditty aloittaa.

Videotallenneuudistuksen voimaannpano merkitsisi sitä, että todistajankertomukset ja muu suullinen todistelu kärjäoikeudessa tallennettaisiin videolle. Tätä videotallennetta käytettäisiin mahdollisessa muutoksenhaussa hovioikeudessa ja korkeimmassa oikeudessa. Se tarkoittaisi esimerkiksi rikosasian asianomistajalle tai todistajalle sitä, ettei heidän tyypillisesti tarvitsisi saapua enää hovioikeuteen kuultavaksi pääkäsittelyssä, vaan hovioikeus ottaisi vastaan heidän kertomuksensa kärjäoikeudessa laaditulta tallenteelta. Tämä parantaisi näytön laatua muutoksenhakuvaiheessa, tehostaisi oikeudenkäyntejä ja vähentäisi muutoksenhausta asianosaisille ja todistajille aiheutuvia kustannuksia ja muuta haittaa. Menettelyä on käsitelty yksityiskohtaisesti siitä säädettäessä (LaVM 16/2021 vp, PeVL 43/2021 vp), eikä nyt olisi enää tarkoitus puuttua uudistuksen yksityiskohtiin tai tehdä muitakaan asiallisia muutoksia. Tarkoitus olisi ainoastaan panna voimaan uudistus. Samalla kuitenkin tehtäisiin oikeudenkäymiskäärin 17 luvun 55 §:n 3 momenttiin muutos, joka jäi epähuomiossa tekemättä uudistuksessa.

Voimaannpanosta säätämiseen liittyy kysymys siitä, tulevatko lait voimaan yhtä aikaa kaikissa kärjäoikeuksissa ja kaikissa asiaryhmissä, vai vaiheistetaanko voimaantuloa. Hallituksen esityksessä lähdetään kertakaikkisesta voimaantulosta. Tämä perustuu ensinnäkin siihen, että tarvetta vaiheistamiselle ei tekniikan tai koulutuksen puolesta ole. Toiseksi uudistus on myöhästynyt jo niin paljon, että vaiheittaista voimaantuloa olisi tässä vaiheessa vaikea puolustaa.

Yksi uudistuksessa säädetty laki eli laki turvatarkastuksista tuomioistuimissa annetun lain 1 §:n ja 5 §:n muuttamisesta (L 101/2022) on tullut voimaan jo aikaisemmin. Siksi sen voimaannpanosta ei enää säädettäisi.

Määräaika- ja vireilletulosäännösten selkeyttäminen

Toiseksi hallituksen esityksellä selkeytettäisiin eräitä määräaika- ja vireilletulosäännöksiä. Tarve on syntynyt, kun Digi ensin -hankkeessa tehty sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (asiointilain) muutos on tullut voimaan 14.4.2026 (211/2026, HE 124/2025 vp). Kysymys on ollut kaikkia viranomaisia koskevasta uudistuksesta, jota on valmisteltu usean ministeriön yhteisessä hankkeessa. Tuolloin ei valitettavasti ole huomattu arvioida, miten asiointilakiin ehdotettu muutos suhtautuu säännöksiin, jotka koskevat valituksen ja kanteen vireilletuloa tuomioistuimessa. On syntynyt epäselvä oikeustila sen osalta, päättyykö esimerkiksi sähköisen valituskirjelmän toimittamisen määräaika kello 16.15, kuten oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 12 §:n 2 momentissa säädetään, vai vasta vuorokauden vaihtuessa, kuten asiointilain 11 §:ssä säädetään.

Hallituksen esityksen tarkoituksena ei ole muuttaa nykytilaa, vaan ainoastaan selventää sitä.

Hovioikeuteen tehtävän valituksen osalta ehdotettu muutos tekisi selväksi, että valituksen voi jättää sähköisesti määräajan viimeisenä päivänä klo 16.15. jälkeenkin. Tämä olisi linjassa asiointilain muutoksen ja Digi ensin -hankkeen tavoitteiden kanssa.

Kanteen osalta ehdotettu muutos tekisi selväksi, että klo 16.15 jälkeen jätetty haastehakemus tulee vireille seuraavana arkipäivänä riippumatta siitä, onko se toimitettu sähköisesti. Tämä on linjassa sen kanssa, mitä lakivaliokunta tuoreeltaan lausui rikosasioiden vireilletulosta (LaVL 9/2025 vp). Lisäksi vireilletuloajan päättymisen klo 16.15 on tärkeää siksi, että konkurssi- ja yrityssaneeraushakemuksen vireilletulo perustaa käräjäoikeudelle velvollisuuden merkitä asia kiireellisesti rekisteriin, mikä aiheuttaa vaikeuksia, jos hakemus voisi tulla vireille virka-ajan päättymisen jälkeen.

Esityksen valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella 17.11.–29.12.2025. Lausunto saatiin 20 taholta. Tiivistelmä lausuntopalautteesta on julkaistu

(Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan uudistuksen voimaannpanosta ja oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 55 §:n muuttamisesta. Lausuntotiivistelmä. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2026:5).

Oikeudenkäymiskaaren 5 ja 25 lukua sekä ulosottokaarta ja maakaarta koskevista kiireellisistä muutosehdotuksista pyydettiin erikseen lausuntoja. Tältä osin esitysluonnos oli kiireellisellä lausuntokierroksella 24.–30.4.2026. Lausunto saatiin 19 taholta. Lausuntopalautteen päälinjoja on selostettu hallituksen esityksessä.

Esityksen vaikutukset

Esitys parantaisi näytön laatua ja tehostaisi oikeudenkäyntejä muutoksenhakuvaiheessa. Samalla esitys vähentäisi muutoksenhausta asianosaisille ja todistajille aiheutuvia kustannuksia ja muuta haittaa.

Esitys myös selkiyttäisi määräaikoja ja vireilletulohetkeä koskevaa oikeus-tilaa.

Voimaantulo

Videotallennuksen voimaannpanoa koskeva 1. lakiehdotus tulisi voimaan 1.10.2026. Sen sijaan 2.–4. lakiehdotukset tulisivat voimaan mahdollisimman pian.